

PETER KRAUSS-HOFFMANN

Federal İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü

İş sağlığı ve güvenliğinin mesleki eğitime entegrasyonu

İş yerindeki çalışma düzeni, sadece uzun vadede çalışanların refahına zarar gelmemesini değil aynı zamanda refahlarının mümkün olduğunca geliştirilmesi/iyileştirilmesini hedeflemelidir. Yeterlilik-tabanlı ve gelişim-tabanlı olan ve bütünsel yaklaşım, yaratıcı özerklik (otonomi), katılım, iletişim becerisi ve mesleki gelişime odaklanan çalışma biçimlerinin oluşturulabilmesi için iş araştırmaları kapsamında birçok öneri ortaya atılmıştır. Bu yaklaşım, iş organizasyonunun, kişinin yaşam boyu öğrenme yeterliliğine katkıda bulunmasını sağlar ki bu yeterlilik giderek daha da bilgi-tabanlı hale gelen ekonomilerde mesleki eğitim ve ileri düzey eğitim görenler için büyük önem taşımaktadır.

Mesleki eğitim ve vasıflı iş gücündeki değişiklikler

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konuların mesleki eğitime entegre edilmesine yönelik çabalar, örneğin Çalışma Hayatının Yeni Nitelikleri (bkz. www.inqa-lernen.de) kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar, daha kapsamlı bir değişim bağlamında değerlendirilmelidir. Bu değişim 'endüstriyel toplumdan bilgi tabanlı ve hizmet tabanlı topuma geçiş' olarak özetlenebilir.

1980'lerde çeşitli yükümlülükler belirleyip yasaklar getirerek tehlikeleri azaltma çabası yaygınken, günümüzün iş sağlığı ve güvenliği yaklaşımı proaktif bir önleme arayışındadır. Günümüzde, çalışma alanındaki işletimsel süreçlerin tamamının hedefi, sağlık ve güvenliktir ve bu nedenle de yapılan işle ya da ürünle ilgili risklerin analizi, değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması önem kazanmıştır. Buna dayanarak INQA'nın 'Meslek Eğitimindeki Eğiticiler için DiaMedia' projesi kapsamında yeni bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşım Enstitü'nün mevcut araştırma sonuçlarına dayanmaktadır ve İkili Mesleki Eğitim çerçevesinde modern eğitim kavramlarını kullanarak, Ekipman ve Ürün Güvenliği Yasası'nı uygulamak üzere tasarlanmıştır. Bu amaçla çok çeşitli mesleki eğitim metodları kullanılmış ve bu metodlarda düzenli olarak gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Mesleki eğitimdeki mevcut uygulamalar

Almanya'da bir süredir Tasarım tabanlı mesleki eğitim bu alana rehberlik etmektedir. Kültür Bakanlarının Mesleki Eğitim Okulları ile ilgili düzenledikleri konferansta (KMK, 1991) kararlaştırılan Çerçeve Anlaşması'nda da belirtildiği gibi, bu yaklaşımın amacı, 'sosyal ve ekolojik sorumlulukları da göz önünde bulundurarak iş tasarımına katılımda bulunulmasını sağlamaktır'. Bu tanıma göre, belirli bir iş için bir taraftan yaratıcılık ve yenilikçi düşünce gibi yeterlilikler gerekirken diğer taraftan uyum sağlama ve

türetme (reprodüksüyon) gibi yeterliliklere de ihtiyaç duyulmaktadır. Tasarım-tabanlı meslek eğitimi bu birbirinden bağımsız yeterlilikleri sistemli bir biçimde ilişkilendirme olanağı vermektedir.

Ancak, yaratıcılık ve yenilikçi düşünce üzerine yoğunlaşan öğrenme yöntemleri bilişsel becerilerin işlerliğinin kolaylaştırılması ve artırılmasına odaklanarak şimdiye kadar mesleki eğitim ve ileri düzey eğitim uygulamalarında birer istisna olmuşlardır. Etkinlik tabanlı öğretim ve öğrenim yöntemleri (proje ve deneyler gibi) birkaç yıl öncesine göre çok daha fazla kullanılıyor olsa da mesleki eğitimde geçmişten günümüze gelen en yaygın öğretim yönteminde geleneksel 'öğretmen ve dinleyiciler' anlayışı hakimdir (bkz. Pätzold et al., 2004). İkili meslek eğitiminin işletme ayağının da yine büyük ölçüde eğitici ya da öğretici odaklı öğretim yöntemlerinden meydana geldiği görülmektedir, 'dört aşamalı yöntem' ve 'öğretim söyleşileri'nde olduğu gibi. Bu yöntemlerde öğrenciler daha çok alıcı rolündedirler ve genellikle adaptasyon ve türetmeye odaklanırlar.

Örneğin, Mesleki Eğitim Çerçeve Müfredatı'na göre, tesisatçıların; sağlık tesisleri, ısınma ve havalandırma ile ilgili eğitimleri, 'kalite yönetimi' yanında 'iş başında sağlık ve güvenlik' konusunu da içermektedir ve bu, iş profilinin başlı başına ayrı bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Mesleki eğitim okullarında müfredat belirlenirken (çerçeve müfredat) 'öğrenme alanı' yaklaşımı temel alınmaktadır. Bu yaklaşımda didaktik referans olarak, belirli bir işle ilgili tüm eylem ve durumlar kullanılmaktadır (tesisatçıyı ele alırsak, görevlerinden biri de el aletleri kullanarak bir bileşeni oluşturmaktır).

Genel anlamda, sağlık ve güvenlik konularını mesleki eğitime entegre eden bu yaklaşım – ki bu şekilde çalışanların eylemlerinin farkında olmalarını sağlamaktadır – somut durumlarla ve süreçlerle ilgili olmayan unsurları mesleki eğitim içeriği olarak belirleyen yaklaşımdan çok daha umut vadetmektedir. Direktife göre, gereken bilgi ve becerilerin öğretiminde 'otonom planlama, uygulama ve kontrol göz önünde bulundurulmalıdır'. Ancak, sağlık ve güvenlik konularıyla ilgili içeriğe bakıldığında bu konuların genellikle geleneksel öğretim biçiminde aktarıldığı görülmektedir ki bu yöntemin eksiklikleri de genellikle ilgili araştırmada vurgulanmaktadır (e.g., Strobel, 1995).

İşletme Modeli Proesi

'Ekipman ve Ürün Güvenlik Yasası'na atfen kolektif öğrenme için web-tabanlı bir platform (DiaMedia) kullanarak etkinlik-tabanlı mesleki ve ileri düzey eğitim'

Öğrenmenin planlamasına kılavuzluk eden unsurlar birbiriyle yakından ilişkilidir (tasarım, deneyim ve diyaloga odaklanarak). Özellikle, diğer birçok şeyin yanında öğrenmenin didaktik tasarımına kılavuzluk eden genel unsurlar sağlık ve güvenliğin mesleki eğitime entegre edilmesinde büyük önem taşımaktadır. Örneğin İşletme Modeli Projesi aşağıdaki dört kriteri kullanmaktadır;

- problem-tabanlı/deneyim-ilintili öğrenme,
- diyalogla öğrenme /web-tabanlı öğrenme,
- tasarımcı olarak öğrenciler, ve
- bireysel öğrenme ile kurumsal öğrenmenin ilişkilendirilmesi

Aşağıda bu kriterlerin açıklaması verilmektedir:

A) Problem-tabanlı/deneyim-ilintili öğrenme

Öğrenci gruplarından yasal yükümlülükleri de göz önünde bulundurarak ürün yaşam döngüsünün (PLC) aşamalarından biri üzerinde çalışmalarını istenmektedir. Döngünün aşamaları mesleğe özgü görevler düşünülerek seçilir: örn. mühendis, teknik ressam ve endüstriyel satış elemanı olmak isteyen bir grup öğrenciden bir ürün planlamaları ve geliştirmeleri beklenmektedir. Bu yaklaşımın amacı ürün yaşam döngülerinin tamamını bir biri ardına gelen öğrenme ve çalışma görevleri olarak gerçekleştirilmesidir. Bu şekilde öğrenciler ürün yaşam döngüsünde birbirini takip eden evreler arasındaki bağlantıları anlayabilmekte ve prosedürleri optimize edebilmelerine katkıda bulunmaktadır.

B) Diyalogla öğrenme /web-tabanlı öğrenme

Görevlerin yerine getirilmesi ve sorunların giderilmesi sürecinde öğrencilere organizasyon içinde ve dışında yeterlik kaynaklarıyla ('driver' olarak geçmiş ama buna bir karşılık bulamadım ve kaynak kelimesini kullanm) diyaloga girme olanağı veilmektedir. İlk basamak işletmenin mevcut uzmanlığını belirlemektir. Bu aşamada gruptakiler ilgili departmanlardan bilgi talebinde bulunarak ya da özel belgeleri (örn. çalışma talimatları) inceleyerek çözüme yönelik know-how edinirler. İç ve dış bilgi kaynaklarıyla diyaloga girerek öğrenmedeki önemli araçlardan biri de İnternet ve/veya İnttranet platformlarının kullanılmasıdır. Grup kendisine verilen görevi yeniden tanımladıktan sonra bir çözüm üretir ve sunulan bu çözüm dışarıdan gelen uzmanlar (Federal İş Güvenliği ve İşyeri Hekimliği Enstitüsü çalışanları gibi) tarafından yorumlanır ve çözümü geliştirecek öneriler sunulur. Böylece sorunlara yönelik pratik çözümler üretilerek edinilen bilgi desteklenmektedir.

C) Tasarımcı olarak öğrenciler

Ayrıca gruptan çalışma ve öğrenme süreçlerini belgelendirmeleri ve dijital ortamda bir vaka çalışması sunumu hazırlamaları istenmektedir. Ürün yaşam döngüsü (PLC) hakkındaki vaka çalışmaları hem işletme içinde hem de şirketler arası 'öğrenme topluluklarında' kullanılmalıdır. Medya didaktiği açısından bakıldığında bu yöntem bilgisayarın 'bilişsel bir araç' olarak kullanımını teşvik etmektedir (see Jonassen, 2005). Böylece medya gelişiminin öncelikli hedefi, bilgiyi oluşturmak ve yansıtmak için bir meta düzey (üst düzey) yaratır ki burada değişik perspektifler büyük önem taşımaktadır. Bu perspektif değişiklikleri,

bilgi işbirliği yapılması gereken noktalarla, örneğin ürün yaşam döngüsündeki devir ve 'bağlantı' (bu da 'seams' yani dikiş yeri olarak geçiyor) noktalarıyla, ilgilidir.

D) Bireysel öğrenme ile kurumsal öğrenmenin ilişkilendirilmesi:

Mevcut bilginin tanımlanması, iç bilgi kaynaklarıyla karşılıklı diyalog ve edinilen geri bildirimlere dayanılarak hazırlanan çözüm önerilerin vaka çalışması olarak sunulmasının ardından grubun öğrenme yetisi söz konusu işletmede çalışma ve süreçleri geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu şekilde gerçekleştirilen çalışma ve öğrenim şirket içerisinde bir gelişim ve enilik potansiyeli de oluşturmaktadır.

Şekil 1: Ürün Yaşam Döngüsü.

Özet

Bu makale sağlık ve güvenlik konularının mesleki eğitime entegre edilmesinin, özellikle de zanaatler ve teknik meslekler düşünüldüğünde, oldukça zorlu ve önemli bir mücadele olduğunu göstermektedir. Tasarım tabanlı eğitim ve 'yapma ve yansıtma' becerisiyle istenilen değişim gerçekleştirilebilir. Yaygın eğitim ve deneyim tabanlı eğitime ağırlık verilerek, eğitim yöntemlerinin geliştirilmesi için bilgi transferini kolaylaştıracak eylemlere ihtiyaç vardır.

İşletme ModeLi Projesi mevcut araştırmalar temelinde böyle bir gereksinime duyulan ihtiyacı örneklendirmektedir.

Yaşam Boyu Öğrenme İş Teşviki (INQA Öğrenme) sağlık ve güvenliği yaşam-boyu öğrenime entegre etmek için, gösterilen bu çabaları ulusal ve Avrupa çapındaki platformlarda tartışmaya açmaya çalışmaktadır.

Peter Krauss-Hoffmann bir eğitici ve iş bilimcidir. BauA'daki "İş sağlığı ve güvenliği, kalifikasyon organizasyonu" grubunun takım lideri yardımcısı; ve INQA eylem grubunun "Yaşam Boyu Öğrenim'in moderatörüdür. Beş yıl boyunca Essen ve Bochum üniversitelerinde bilim asistanlığı yapmış ve 200-2002 yılları arasında Deutsche Bahn AG'nin insan kaynakları biriminin gelişiminde danışman ve takım lideri olarak görev almıştır. Bochum ve Linz üniversitelerinde sağlık yönetiminde doçenttir.

Referanslar

KMK - Kultusministerkonferenz: Rahmenvereinbarung über die Berufsschule. Beschluß der Kultusministerkonferenz vom 14./15.03.1991.

Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik 7 (1991), 590-593.

Jonassen, D.H.: Technology as Cognitive Tools: Learners as Designers. IT-Forum Paper #1 2005 (<http://itech1.coe.uga.edu/itforum/paper1/paper1.html> [26.07.2005]).

Pätzold, G.; Lang, M.; Wingels, J.; Klusmeyer, J.: Berufsbezogener Unterricht zwischen Handlungsorientierung und traditionellem Frontalunterricht. Die berufsbildende Schule (BbSch) 56 (2004), 10, 223-227.

Strobel, G.: Handlungsorientierte Informationsvermittlung – ein Konzept für die Vorbereitung, Durchführung und Evaluierung betrieblicher Sicherheitsunterweisungen. In: Hoyos, C. Graf; Wenninger, G. (Hrsg.): Arbeitssicherheit und Gesundheitsschutz in Organisationen. Göttingen. Stuttgart: Verlag für angewandte Psychologie 1995, 219-240.

